

citāt

U moje doba latinski jezik se učio punih osam, a grčki šest godina. Reklo bi se da bi za osam godina učenja jednog jezika morao čak da ga nauči govoriti i pisati, kao što je to, barem tako kažu, nekada bilo. Mi smo bili jako daleko od takvog uspjeha. Šteta. Ne samo zbog utrošenog golemog vremena nego i zbog stvarnog gubitka jednog znanja koje je, i po mome današnjem shvatanju, neophodno čovjeku koji želi da se uputi u humanističke nauke i u filozofiju. Nastava iz latinskog i grčkog tekla je na prilično staromodan i dosadan način. Profesor Mićun Budisavljević, dobar poznavalac grčkog, bio je već odviše umoran, a i bolestan, da bi nas mogao oduševiti i ponijeti. Valjalo je nabiflati gramatička pravila, sentence i stihove iz Ilijade i Odiseje, iz Ovidija i Vergilija. Prevodili smo tekstove tako što smo, najprije, „izvadili“ iz rječnika nepoznate riječi, a zatim sricali riječ po riječ, rečenicu po rečenicu. Naš „prijevod“ beskrajno dugačke i složene latinske rečenice obično nije imao nikakva smisla, ali nam je za utjehu poslužio „prijevod“ čuvenog Ferde Pažura budući da i taj bijaše lišen bilo kakvog smisla! Profesori su progonili Pažura, zbog njegovog groznog jezika, izricali su nam slabe ocjene čim bi otkrili „pažurovštinu“, ali neuništivi Pažur je nastavljao da kruži od ruke do ruke, od generacije do generacije. U nastavi latinskog i grčkog nedostalo je literarnih i komparativno filoloških analiza, čime bi, možda, bio više probuđen interes đaka. Tek je mladi, ambiciozni i talentovani profesor Milan Grošelj, Slovenac, uspio da nam dočara ljepotu latinskog jezika. Ali prekasno. Došao nam je tek u osmom razredu, a osim toga imao je da savlada lukavi otpor nas đaka protiv novotarija koje je uvodio. Ni opšte prilike u školstvu nisu pogodovale humanističkim tradicijama karlovačke gimnazije. Klasično-humanistički smjer je u odumiranju. „Praktični duh“ osvajao je nastavne programe. Političke borbe, opšta napetost u društvu, zloduh karijerizma dovodili su do sve češćih promjena u nastavničkom kadru.

Pa ipak, karlovačka gimnazija uspjela je da, sve do tridesetih godina, sačuva karakter klasične gimnazije i ugled jedne od najboljih gimnazija u zemlji. Taj ugled je, dobrim dijelom, poticao i od same tradicije, od jednog mita koji se oko te škole pleo, od specifične školske i đачke patine kojom je Brankova poezija pokrila Karlovce, to ljupko mjestašće, šćućureno između Fruške Gore i Dunava.

Gojko Nikoliš, Memoari, Korijen, stablo, pavetina
(SN Liber, Zagreb, 1981, str. 71)

biblio grafija

BIBLIOGRAFIJA PRIJEVODA KLASIČNE GRČKE I RIMSKE KNJIŽEVNOSTI U KNJIGAMA I ZBIRNIM IZDANJIMA U GODINI 1980.

81

Uvodne napomene

Od ovog broja časopisa *Latina et Graeca* objavljuvat ćemo tekuće godišnje bibliografske preglede prijevoda klasične grčke i rimske književnosti. Redovno praćenje ovog područja naše prijevodne književnosti koristit će, vjerujemo, svim djelatnicima koji se bave prevođenjem s klasičnih jezika. Željeli bismo da to, ujedno, bude i poticaj prevođenju onih djela klasike koji dosad našem čitaocu nisu bila poznata. Nadamo se da ćemo moći uskoro i na tom putu krenuti hrabrijim korakom.

I ova je bibliografija rađena prema istim principima kao i sve dosadašnje. No budući da se radi o opisivanju korpusa vremenski vrlo blizu, pojavile su se i velike poteškoće. Čitalac će i sam primijetiti da su u bibliografiju uvrštene i knjige koje su objavljene tokom 1979. godine, a dosad nisu bile bibliografirane. Bojimo se, na žalost, da će i bibliografija za 1980. godinu imati slične propuste. Jednostavan im je uzrok: centralna knjižnica, Nacionalna i sveučilišna biblioteka, čiji je katalog u izradi bibliografija bio vrlo koristan, u bibliografiranju i katalogiziranju kasni nekoliko godina. Ovo zakašnjenje dogodilo je i drugi osnovni izvor bibliografije, *Bibliografiju Jugoslavije*. Ova dosad ažurna i solidna bibliografija u posljednjih godinu dana kasni, te još nije pokrivena ni 1980. godina.

Drugi je problem bibliografskog rada na svježem korpusu nemogućnost da se dođe do nekih knjiga. Stoga je i u ovoj bibliografiji jedan broj knjiga obrađen bez uvida. Ipak, zahvaljujući ljubaznosti nekoliko zagrebačkih knjižara, većinu sam knjiga obradio *de visu*.

Bez obzira na relativno malen broj jedinica smatrao sam korisnim dodavanje indeksa koji, ma kako skromni, postaju i sumaran pregled rezultata prevodilačkih napora u godini 1980.

Radi jednostavnosti prethodne sam bibliografije navodio onim redom kojim su izlazile u časopisu *Latina et Graeca*:

- bibliografija 1** – prijevodi objavljeni od 1945. do 1960. – *Latina et Graeca* 10/1977
- bibliografija 2** – prijevodi objavljeni od 1961. do 1970. – *Latina et Graeca* 11/1978
- bibliografija 3** – prijevodi objavljeni od 1971. do 1977. – *Latina et Graeca* 12/1978
- bibliografija 4** – prijevodi objavljeni od 1919. do 1944. – *Latina et Graeca* 13/1979
- bibliografija 5** – prijevodi objavljeni od 1800. do 1899. – *Latina et Graeca* 14/1979
- bibliografija 6** – prijevodi objavljeni od 1900. do 1918. – *Latina et Graeca* 15/1980
- bibliografija 7** – prijevodi objavljeni 1978. i 1979. godine – *Latina et Graeca* 16/1980

Zlatko Šešelj

82

BIBLIOGRAFIJA

1979

- 1) ★★★ *Bajke, basne, priče iz svetske umetničke književnosti*. Priredili Tomislav Cvetković i Mirjana Karanović. Ilustracije Branislav Dobanovački. – Novi Sad, Zavod za izdavanje udžbenika, 1979, 105 str. – Školska lektira, knj. 3.

★ U knjizi je donijeto nekoliko Ezopovih basni u prijevodu Milivoja Sironića. Obradeno prema *Bibliografiji Jugoslavije*.

- 2) PLATON. *Gozba ili Za ljubovta. Fedar ili Za ubavinata*. Naslov originala: Πλάτων Συμπόσιον. Φαίδρος. Prevod, beleški i pogovor Paskal Gilevski. – Skopje, Makedonska kniga – Kultura – Naša kniga – Komunist – Misl, 1979, 207 str. – Marksizam. Opštstveni nauki. Rabotničko dvizenje.

★ Prijevod dvaju poznatih Platonovih dijaloga popraćen je skromnim bilješkama ispod teksta te opširnim Pogovorom s analizom Platonovih djela, napose onih koji su donijeti u knjizi.

- 3) PLATON. *Ijon. Gozba. Fedar*. Naslov originala: Πλάτων Ἴων. Συμπόσιον. Φαίδρος. Predgovor, prevod i napomene Miloš N. Đurić. – Beograd, Beogradski izdavako-grafički zavod, 1979, XXXV + 247 str. – Filozofska biblioteka.

★ Treće izdanje ovog naslova. Prvo je objavljeno 1955. godine (usp. **bibliografija 1**, bilj. 56), a drugo 1970. (usp. **bibliografija 3**, bilj. 250). U odnosu na prethodna izdanja ovo je ostalo posve identično.

1980

- 4) ★★★ *Rimska lirika*. Izabrao in prevedel, spremno besedo in opombe napisal Kajetan Gantar. – Ljubljana, Mladinska knjiga, 1980, 141 str. – Knjižnica Kondor, knj. 187. Urednik Aleš Berger.

Sadržaj. – Lukrecije, str. 5. – Katul, str. 7. – Tibul, str. 19. – Sulpicija, str. 30. – Propercije, str. 33. – Vergilije, str. 43. – Horacije, str. 51. – Ovidije, str. 77. – Marcijal, str. 82. – Seneka, str. 85. – Petronije, str. 86. – Stacije, str. 88. – Hadrijan, str. 89. – Flor, str. 90. – Tiberijan, str. 91. – Anonim, str. 92. – Ambrozije, str. 94. – Auzonije, str. 96. – Klaudijan, str. 98. – Rutilije Namacijan, str. 99.

★ Ova opsegom skromna antologija rimske lirike predstavlja reprezentativan izbor iz cjelokupne rimske poezije u njezinu petstogodišnjem kontinuitetu. Riječ je o nešto proširenoj verziji antologije rimske lirike koju je pod istim naslovom priredio Kajetan Gantar 1968. godine (usp. **bibliografija 2**, bilj. 215). Ovaj je izbor obogaćen ulomcima rimskih epičara te lirikom poznog Rima. Lukrecije je predstavljen ulomcima spjeva *O prirodi*, Vergilije pjesmom *Krčmarica* (iz Vergilijeva dodatka), prvom i desetom eklogom te ulomkom *Eneide*, Katul, Tibul, Sulpicija, Propercije i Horacije izborom svojih lirskih pjesama. Iz opsežna Ovidi-

83

jeva opusa izabrana je deseta *Heroida*, ulomci *Ars amatoria*, *Amores* i *Tristia*. Marcijala predstavljaju tri epigrama, Stacija jedna pjesma iz zbirke *Silvae*. Seneka, Petronije, Hadrijan, Flor, Tiberijan i Ambrozije predstavljeni su kraćim lirskim pjesmama, Auzonije uz pjesmu i dvama epigramima. Izbor zaključuju Klaudijan s jednom idilom i Namacijan ulomkom iz spjeva *De reditu suo*. Knjigu zaključuje pogovor Zgodovinski razvoj rimske lirike, temeljite bilješke s biobibliografskim podacima o autorima te literatura. O likovnim je priložima kraću napomenu napisala dr Ljudmila Plemčar koja je izabrala likovnu građu, vrlo bogatu i funkcionalnu. Uz pjesme koje je preveo Kajetan Gantar uvršteno je i nekoliko pjesama što su ih preveli Anton Sovrè, Amat Škerlj i Primož Simoniti.

- 5) ★★★ *100 najvećih djela svjetske književnosti*. Sastavio Antun Šoljan. — Zagreb, Nakladni zavod Matice hrvatske, 1980, XIII + 688 str. — Biblioteka „100“. Urednik Branimir Donat.

Iz sadržaja. — Homer, str. 29. — Ezop, str. 35. → Pindar, str. 40. — Eshil, str. 48. — Sofoklo, str. 55. — Euripid, str. 62. — Aristofan, str. 67–73. — [...] Plaut, str. 81. — Lukrecije, str. 88. — Katul, str. 95. — Vergilije, str. 101. — Horacije, str. 108. — Ovidije, str. 116. — Petronije, str. 122.

★ Ovo je sedmo izdanje istog naslova, ovaj put kod drugog izdavača. Prvo je izdanje objavljeno 1962, drugo 1964, treće 1968, četvrto 1969 (usp. *bibliografija* 2, bilj. 136, 160, 216 i 228), peto 1970, a šesto 1972 (usp. *bibliografija* 3, bilj. 241 i 267). Kao i u prethodnim izdanjima, i u ovom je izdanju prije svakog pjesnika uvrštena kraća bilješka o njegovu životu i djelu te sažetak djela (ili korpusa) o kojem je riječ. Homer je predstavljen ulomcima iz *Ilijade*, Ezop izborom sedam basana, Pindar ulomcima *Oda*, Eshil ulomkom iz *Perzijanaca*, Sofoklo iz *Antigone*, Euripid iz *Medeje* i iz *Alkestide*, Aristofan iz *Ptica*. Rimsku književnost predstavljaju fragmenti Plautova *Hvalisava vojnika*, Vergilijeve *Enejide*, Petronijeva *Satirikona* te Ovidijevih *Metamorfoza*, Lukrecijeva spjeva *O prirodi*, izbor Horacijevih *Oda* i Katulovih pjesama. U prevodenju ovih djela sudjelovali su Tomo Maretić, Milivoj Sironić, Ton Smerdel, Bratoljub Klaić, Koloman Rac, Marko Tepeš, Nikola Šop te Nikola Miličević. Prijevodi Maretića, Klaića, Raca i Tepeša u metru su originala (kad je riječ o poeziji), dok su ostali prevodioci prevodili slobodnim stihom.

- 6) ARISTOTEL. *Nikomahova etika*. Naslov originala: *Ἀριστοτέλης Ἠθικά Νικομάχεια*. Prevela dr Radmila Šalabalić. — Beograd, Beogradski

izdavačko-grafički zavod, 1980, XLVI + 288 str. — [Velika] filozofska biblioteka. Urednik Dimitrije Tasić.

★ Treće izdanje ovog naslova. Prvo je objavljeno 1958. (usp. *bibliografija* 1, bilj. 83), a drugo 1970. (usp. *bibliografija* 3, bilj. 243).

- 7) CEZAR. *Galski rat. Građanski rat*. Naslov originala: Gaius Iulius Caesar: *De bello Gallico. De bello civili*. Prevod, predgovor i objašnjenja Ahmed Tuzlić. — Novi Sad, Matica srpska, 1980, 394 str. — Antička književnost. Urednik dr Branko Gavela.

★ Prijevodima poznatih Cezarovih djela prethodi kraća uvodna bilješka O Cezaru, a tekst je prijevoda popraćen kraćim objašnjenjima.

- 8) EZOP. *Kdo leti najviše. Basni*. Naslov originala: *Αἰσωπος·Μύθων συναγωγή*. Izabrala in prevedla Kristina Brenkova. — Ljubljana, Mladinska knjiga, 1980, 16 str. — Knjižnica Čbelica, knj. 225.

★ Knjižica obuhvaća desetak Ezopovih basana za najmanji čitalački uzrast. Obradena je prema *Bibliografiji Jugoslavije*.

- 9) HERODOT. *Istorija*. Knjiga prva. Naslov originala: *Ἡρόδοτος Ἱστορίαι*. Preveo Milan Arsenić. — Novi Sad, Matica srpska, 1980, 486 str. — Antička književnost. Urednik dr Branko Gavela.

★ Prva knjiga obuhvaća prijevod prvih četiriju knjiga Herodotove *Povijesti*. Na kraju su knjige vrlo opsežni komentari uz prijevod. Ovo je treće izdanje Arsenićeva prijevoda, ovaj put objavljena u dvije knjige. Prvo je izdanje objavljeno 1959. (usp. *bibliografija* 1, bilj. 91), a drugo 1966. (usp. *bibliografija* 2, bilj. 193).

- 10) HERODOT. *Istorija*. Knjiga druga. Naslov originala: *Ἡρόδοτος Ἱστορίαι*. Preveo Milan Arsenić. — Novi Sad, Matica srpska, 1980, 446 str. — Antička književnost. Urednik dr Branko Gavela.

★ Druga knjiga obuhvaća prijevod preostalih pet knjiga Herodotova djela. I uz ovaj dio prijevoda slijede vrlo opsežni komentari te Registar imena (koji se odnosi na obje knjige), kao i kraći pogovor O Herodotu i njegovoj Istoriji što ga je napisao Milan Arsenić.

- 11) KSENOFONT. *Helenska istorija*. Naslov originala: Ξενοφῶν Ἑλληνικά. Uvod, prevod i napomene Milena Dušanić. — Novi Sad, Matica srpska, 1980, 301 str. — Antička književnost. Urednik dr Branko Gavela.

★ Prijevodu Ksenofontova djela prethodi kraća uvodna bilješka O piscu i delu, a potom sažeti pregled sadržaja svih sedam knjiga. Poslije teksta prijevoda slijede opširne napomene, Spisak važnijih grčkih termina i na kraju Indeks ličnih i geografskih imena. Knjizi je priložena i karta istočnog mediterana u Ksenofontovo doba koja će olakšati snalaženje u Ksenofontovoj *Povijesti*.

- 12) KSENOFONT. *Hijeront ili o tiraninu*. Naslov originala: Ξενοφῶν Ἱέρων ἢ τυραννικός. Prijevod Dinko Štambak. — Zagreb, Grafički zavod Hrvatske, 1980, 207 str. — Biblioteka. Urednik Vjeran Zuppa.

★ Prijevod ovog kraćeg Ksenofontova teksta obuhvaća 23 stranice u knjizi sa nekoliko tekstova o fenomenu tiranije i vlasti uopće. Prijevod je popraćen vrlo skromnim bilješkama ispod teksta. Knjiga obuhvaća esej *O tiraniji* Lea Straussa i njegovu repliku *Ponovo o Ksenofontovom Hijerontu* te kraće eseje Alexandre Kojèvea *Tiranija i mudrost* i Žarka Puhovskog *Tiranija — napomena o demodiranom pojmu*.

86

- 13) KSENOFONT. *Uspomene o Sokratu*. Naslov originala: Ξενοφῶν Ἀπομνημονεύματα Σωκράτους. Preveo, uvod napisao i objašnjenja i napomene dodao dr Miloš N. Đurić. — Beograd, Beogradski izdavačko-grafički zavod, 1980, XXV + 140 str. — [Mala] filozofska biblioteka. Urednik Dimitrije Tasić.

★ Drugo izdanje ovog naslova. Prvo je izdanje objavljeno 1964. godine (usp. bibliografija 2, bilj 165).

- 14) KSENOFONT EFEŠKI. *Efeške priče*/Ἐφεσιακά. NEPOZNAT AUTOR. *Pri-povijest o Apoloniju, kralju tirkome*/Historia Apollonii regis Tyri. Naslov originala: Ξενοφῶν Ἐφέσιος Ἐφεσιακά. Anonimus: Historia Apollonii regis Tyri. Priredio i preveo Darko Novaković. — Zagreb, Sveučilišna naklada Liber, 1980, 326 str. — Biblioteka Latina et Graeca, knj. 2. Uređuju Darko Novaković, Damir Salopek, Zlatko Šešelj, Du-bravko Škiljan.

★ Knjiga sadržava dvojezično izdanje dvaju dosad neprevedenih staro-grčkih romana: originalnu grčku verziju i prijevod Efeških priča te latinsku (jedino sačuvanu) verziju romana o Apoloniju tirkom kralju i

prijevod. Knjiga započinje studijom Darka Novakovića O grčkom ljubavnom romanu, a potom slijede odvojene studije o oba donesena romana napose. Prijevodi su popraćeni kraćim bilješkama ispod teksta. Nakon teksta i prijevoda slijede Fontes lectionum, Kazala imena te Bibliografija. Na kraju su knjige, u Dodatku, donesene i fabule svih poznatih starogrčkih i bizantskih romana sačuvanih u cjelini ili samo djelomično.

- 15) PINDAR. [*Ode*]. Naslov originala: Πίνδαρος Ἐπικά. Izabrao, uredil, preveo in spremno besedo napisal Kajetan Gantar. — Ljubljana, Mladinska knjiga, 1980, 104 str. — Zbirka „Lirika“, knj. 43.

★ Knjiga nije obrađena *de visu*. Podaci su prenijeti iz *Bibliografije Jugoslavije*. Uz prijevod donijet je i pogovorni članak (str. 75–89) i objašnjenja (str. 91–104).

- 16) PSEUDO-KALISTEN. *Život i djela Aleksandra Makedonskog*. Naslov originala: Pseudo-Callisthenus: Historia Alexandri Magni. Prevod, predgovor i komentar Zdeslav Dukat. — Novi Sad, Matica srpska, 1980, 235 str. — Antička književnost. Urednik dr Branko Gavela.

★ Prijevodu Pseudo-Kalistenova romana (u tri knjige) prethodi opširan predgovor Starogrčki „Roman o Aleksandru“: Primjeri antičke pučke književnosti što ga je napisao Zdeslav Dukat. Poslije prijevoda slijedi opširan Komentar uz svaku knjigu, a zatim slijede Dodaci: *Pismo Aleksandra Makedonca svome učitelju Aristotelu o svom pohodu i o zemlji Indiji*, *Aleksandrov razgovor s gimnosofistima* te Pseudo-Metodijev spis *Aleksandar i nečisti narodi*. Svaki od ovih prijevoda, koji skladno upotpunjavaju Pseudo-Kalistenovo djelo, popraćen je opširnim Komentarom u kojem se nalaze ne samo objašnjenja slabo poznatih termina, već i brojne filološke i književno-kritičke napomene te podaci o nastanku pojedinih djela.

- 17) PSEUDO-LONGIN. *O uzvišenom*. Naslov originala: Λόγγινος Περὶ ὑψους. Prijevod i pogovor Ton Smerdel. — Zagreb, Grafički zavod Hrvatske, 1980, 72 str. — Biblioteka Zora. Urednik Vjeran Zuppa.

★ Prijevod poznate rasprave popraćen je kraćim bilješkama ispod teksta te informativnom pogovornom bilješkom na kraju knjige. Ovaj je tekst prvi put objavljen u časopisu *Mogućnosti* 3/1969, a djelomično u zborniku *Povijest književnih teorija* 1979. (usp. bibliografija 7, bilj. 22).

87

18) SOFOKLO. *Filoktet*. Naslov originala: *Σοφοκλῆς Φιλοκτέτης*. Prijevod i pogovor Dinko Štambak. — Zagreb, Grafički zavod Hrvatske, 1980, 88 str. — Biblioteka Zora. Urednik Vjeran Zuppa.

★ Prijevod, popraćen skromnim bilješkama, ne slijedi metar originala. Na kraju je knjige dodan i kratak pogovor O Sofoklovu Filoktetu što ga je napisao prevodilac.

INDEKS AUTORA

AMBROZIJE 4
ANONIM 4, 14
ARISTOFAN 5
ARISTOTEL 6
AUZONIJE 4

CEZAR 7

ESHIL 5
EURIPID 5
EZOP 1, 5, 8

FLOR 4

HADRIJAN 4
HERODOT 9, 10
HORACIJE 4, 5
HOMER 5

KATUL 4, 5
KLAUDIJAN 4
KSENOFONT 11, 12, 13
KSENOFONT EFEŠKI 14

LUKRECIJE 4, 5

MARCIJAL 4

NAMACIJAN 4

OVIDIJE 4, 5

PETRONIJE 4, 5
PINDAR 5, 15
PLATON 2, 3
PLAUT 5
PROPERCIJE 4
PSEUDO-KALISTEN 16
PSEUDO-LONGIN 17

SENEKA 4
SOFOKLO 5, 18
STACIJE 4
SULPICIJA 4

TIBERIJAN 4
TIBUL 4

VERGILIJE 4, 5

INDEKS PREVODILACA

Arsenić, Milan 9, 10

Brankova, Kristina 8

Dukat, Zdeslav 16
Dušanić, Milena 11

Đurić, Miloš N. 3, 13

Gantar, Kajetan 4, 15
Gilevski, Paskal 2

Klaić, Bratoljub 5

Maretić, Tomo 5
Milićević, Nikola 5

Novaković, Darko 14

Rac, Koloman 5

Simoniti, Primož 4
Sironić, Milivoj 1, 5
Smerdel, Ton 5, 17
Sovrè, Anton 4

Šalabalić, Radmila 6
Škerlj, Amat 4
Šop, Nikola 5
Štambak, Dinko 12, 18

Tepoš, Marko 5
Tuzlić, Ahmed 7

INDEKS NASLOVA

a) Latinskih

DE BELLO CIVILI 7
DE BELLO GALLICO 7

HISTORIA ALEXANDRI MAGNI 16
HISTORIA APOLLONII REGIS TYRI 14

b) Grčkih

Ἀπομνημονεύματα Σωκράτους 13

Ἑλληνικά 11
Ἐπικίκα 15
Ἐφεσιακά 14

Ἡθικά Νικομάχεια 6

Ἱέρων ἢ τυραννικός 12
Ἱστορίαι 9, 10
Ἴων 3

Μύθων συναγωγή 8

Περὶ ὕψους 17

Συμπόσιον 2, 3

Φαῖδρος 2, 3
Φιλοκτέτης 18

c) Zbirnih izdanja

BAJKE, BASNE, PRIČE IZ SVETSKE
UMETNIČKE KNJIŽEVNOSTI 1

RIMSKA LIRIKA 4

100 NAJVEĆIH DJELA SVJETSKJE KNJI-
ŽEVNOSTI 5